

בבא בתרא כ"ג

אין חזקה לנזקין בעשן ובבייה"כ וכן במי שדעתו אנינה⁴¹⁹. באו עורבים ואכלו את הדם, ועלו לדקלים והזיקו לתמרים. אמר להם רב יוסף, אל יקיוו כאן דם כדי שהעורבים לא יבואו. אמר לו אביי, והרי הנזק נגרם על ידיהם בגרמא? אמר לו רב יוסף, כך אמר רב טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור. ומקיוי הדם אינם יכולים לומר שהם החזיקו⁴²⁰ להקיו שם דם, מפני שרב נחמן אמר בשם רבה בר אבוה שאין חזקה לנזקין⁴²¹. שאל אותו אביי, הרי רב מרי אמר שהדין שאין חזקה בנזקין נאמר בעשן⁴²², ורב זביד אמר בבית הכסא? אמר לו רב יוסף דעתי אנינה, ואני איסטניס⁴²³, ולגבי הוא כבית הכסא.

משנה

מרחיקין את השוכך מן העיר חמשים אמה, שהיונים מפסידים את זרעוני הגנות⁴²⁴. ולא יעשה אדם שוכך בתוך שלו⁴²⁵, אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח, שהיונים לא יגרמו הפסד בשדה חברו.

רבי יהודה אומר בית ארבעת כורין מלא שגר היונה, מרוצת פריחתה בפעם אחת⁴²⁶. ואם לקחו אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו, אם לקחו כמו שהוא עם הקרקע אפילו אין לו כל סביביו אלא בית רובע הקב הרי הוא בחזקתו, שהרי הראשון הוחזק בו.

גמרא

אין פורסים נשבים ליונים עד ל' ריס שואלת הגמרא האם מרחיקים את היונים רק עד חמשים אמה ולא יותר. והרי שנינו אין פורסין נשבין ליונים, שלא ילכדו בהם יוני הישוב, אלא אם כן היה רחוק מן הישוב שלשים ריס, ארבעה מילים? אמר אביי, היונים עפים למרחק רב יותר, והם ממלאים את כרסם במה שהן מלקטים בתוך חמשים אמה, ואין חשש שיאכלו את

419 האומנים ישבו בקרקע שלהם ולא של רב יוסף. תוס'.

420 ר"י בר' מרדכי מפרש שמועילה כאן חזקה בלא טענה כיון שלא החזיקו בגוף הקרקע אלא להנות מהישיבה בצל הדקלים. תוס'.

421 ר"ת כתב שאפילו אם הקנה יכול לחזור בו שהוא קנין בטעות. ואין נראה לתוס' ממה שאמר אין חזקה לנזקין אבל היא ראייה. תוס'.

422 נראה שדוקא בעשן של כבשן שהוא גדול ומוזיק ביותר ובבהכ"ס שלהם שהיה גבוה מעל הקרקע. תוס'.

423 כמו שאמר רב יוסף ג' חייהם אינם חיים הרחמנים הרתחנים ואניני הדעת וכולהו איתא בי. תוס'.

424 רש"י, תוס' כ' משום התבואה ששוטחים בגנות ולא משום מה שבשדות שרחוקים מן העיר. תוס'.

425 רחוק מן העיר בין השדות. וצריכים להשמיע את הדין בשניהם. תוס'

426 חכמים ור"י לא חולקים ששגר היונה הוא בית ד' כורים, אלא שחכמים סוברים שכיון שממלאים כרסם בחמישים אמה אינן מזיקות יותר, ור"י סובר שכמלוא שגר הן מזיקות. תוס'.

שואלת הגמרא, האם היונים שטות עד שלשים ריס ולא יותר, והרי שנינו בברייתא, ובישוב אפילו מאה מיל לא יפרוס⁴²⁷. אמר רב יוסף, הברייתא מדברת בישוב כרמים, היונים פורחים מכרם לכרם ושטים למרחק. רבא אמר, מדובר בישוב שובכים, והיונים מדלגים משובך לשובך.

שואלת הגמרא, מדוע אמרו שמי שפורס מלכודת צריך להתרחק בשביל יוני העיר שבאים לכאן דרך השובכים, בלא יוני העיר לא יפרוס שהרי הוא לוכד את יוני השובכים של אחרים? אומרת הגמרא, או שנאמר שהשובכים הם שלו, או שנאמר שהם של עובדי כוכבים, או שנאמר שהם של הפקר.

זאת אומרת טוענים ליורש וללוקח אמר רב פפא, ויש אומרים רב זביד, ממה שהמשנה אומרת ואם לקחו אפילו בית רובע הרי הוא בחזקתו, נלמד שטוענים ללוקח, וטוענין ליורש. כלומר, בית דין פותחים פה וטענה ליורש וללוקח שאדם ערער עליהם, ויש לו עדים שהיתה שלו או של אבותיו, וזה אומר ירשתיו מאבא או לקחתי מפלוני שהוחזק בו. והביא עדים שהוחזק בו אביו או המוכר לו שלש שנים, אפילו שלא טען שהם לקחו ממך או מאבותיך, בית דין טוענים לו ופותחים לו פה⁴²⁸. שואלת הגמרא, הרי שנינו שטוענים ליורש במשנה בפרק חזקת הבתים, הבא משום ירושה אינו צריך טענה, אינו צריך לומר אתה מכרת לאבי אלא די שיאמר ראיתי לאבי שהחזיק בה ולא ערער אדם עליו? עונה הגמרא, שצריך להשמיע שטוענים ללוקח. שואלת הגמרא, הרי שנינו שטוענים ללוקח במשנה אחרת, אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרשות הרבים, אלא אם רוצה כונס בנינו לתוך שלו ומוציא. לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות הרי הוא בחזקתה. שביט דין טוענים לו שהראשון כנס לתוך שלו או התפייס עם הרבים?

צריך להשמיע שטוענים ללוקח גם מבארת הגמרא, שצריכים להשמיע שטוענים ברבים וגם ביחיד ללוקח בשני המקומות. אם היו אומרים שם שטוענים ללוקח, היינו אומרים ששם טוענים שהראשון כנס לתוך שלו, או התפייס עם הרבים, ברשות הרבים מפני שהראשון כנס לתוך שלו, או שהרבים מחלו לו⁴²⁹. שאילמלא כן, הרבים היו מעכבים עליו ולא היה יכול לעשות כנגדם

427 קשה ממה ששנינו במרובה אין פורסין נשבין ליונים א"כ הרחיק מן הישוב ל' ריס בד"א במדבר אבל בישוב אפ' מאה מיל לא יפרוס. כיון שעיר נקרא ישוב. וריצב"א מפרש שהגמרא ידעה שמדובר בישוב זרעים והקשו האם אינן שטות יותר מל' ריס, הרי בישוב זרעים הן הולכות למרחק רב ואינן ממלאות כרסן. ותרצו שלא מדובר בישוב זרעים אלא בישוב שובכים וישוב כרמים, ונקרא מדבר היכן שאין שובכים וכרמים. תוס'.

428 ושנינו במשנה לקמן שלמי שלא ירשה ולא לקחה כשהמערער אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי והוא אומר החזקתי בה ג' שנים ולא אמרו לי דבר, שאין לו חזקה. והמשנה שא' הרי הוא בחזקתו משמיעה שהיכן שלקחה מאחר וערערו עליו אין צריך להרחיק, מפני שטוענים בשבילו שאותו שלקחה ממנו התפייס במעות עד שהסכימו. רש"י.

429 ת' טובי העיר במעמד אנשי העיר. תוס'.

בזרוע. אבל במשנתנו לא טוענים, מפני שכנגד יחיד יתכן שהמוכר לא קנה ממנו אלא שהיה חזק ממנו בזרוע עשה. ואם היו אומרים במשנתנו שטוענים, מפני שכיון שהוא יחיד יתכן שפייסו במעות או שמחל לו. אבל ברבים מי פייסו, מי היה רשאי לקבל מעות, ומי הוא שבידו למחול ולסלות. ולכן צריכים להשמיע שטוענים ללוקח בשני המקומות.

הגמרא שואלת, כיצד שנינו במשנה הרי הוא בחזקתו. והרי אמר רב נחמן בשם רבה בר אבוה שאין חזקה לנזקין? אמר רב מרי שאין חזקה לנזקין בקוטרא, בעשן, ורב זביד אמר בבית הכסא, שעל גבי קרקע ונראה לעינים.

משנה

גוזל הנמצא בתוך חמשים אמה מהשובך, הרי הוא של בעל השובך. חוץ מחמשים אמה, הרי הוא של מוצאו, מפני שהולכים אחר רוב העולם⁴³⁰. נמצא בין שני שובכות בתוך חמשים לשניהם, קרוב לזה שלו, קרוב לזה שלו, מחצה על מחצה שניהם יחלוקו.

גמרא

ר"ח אמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב אמר רבי חנינא, 'רוב וקרוב הולכין אחר הרוב'⁴³¹. אם יש דבר שאם נלך בו אחר הרוב הדין הוא כך, ואם נלך בו אחר הקרוב אינו כך. הולכים בו אחר הרוב, ואפילו ששניהם דאורייתא. רוב הוא דאורייתא מהכתוב: "אֶחָדֵי כָּפִים לְהַטֹּת". וקרוב הוא מהתורה מהכתוב: "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַקָּלָל". ואפילו שרוב הוא דאורייתא וקרובה דאורייתא, רוב עדיף.

והקשה רבי זירא ממה שכתוב בעגלה ערופה: "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַקָּלָל" והעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה אפילו שיש עיר אחרת שיש בה אנשים

430 ואפילו למי שאמר שאין הולכים בממון אחר הרוב הוא במקום שהאחר מוחזק, אבל כאן אין חזקת ממון והולכים אחר הרוב. ורבנן דרשב"א אמרו בפ' אלו מציאות שחייב להכריז בדבר שיש בו סימן אפ' בעיר שרובה עכו"ם, אפ' שאין חזקת ממון. מפני שהיא תקנת חכמים כדי לקיים מצות השבת אבדה כיון שיכול להתברר על ידי הכרזה אם היא של ישראל, והבעלים לא מתייאש כיון שהוא חושב ישראל ימצאנה ויכריז. תוס'.

431 תוס' הקשו מה החידוש הרי שנינו בברייתא, ט' חנויות מוכרות בשר שחוטת ואחת בשר נבלה. קנה ואינו יודע באיזו כל קבוע כמחצה ע"מ ובנמצא הלך אחרי הרוב. ותיריך ר"י בר"מ שאפשר להעמיד כשאין דלתות המדינה ננעלות ויש שני רובים, ורבי חנינא מחדש שהולכים אחר הרוב אפילו כשדלתות ננעלות ויש רק רוב אחד. ור' זירא שהקשה עליו אמר אפילו כשדלתות מדינה ננעלות אחרי שקיבלה מר' חנינא. ואין נראה לריצב"א שא"כ למה הקשה מהפסוק יקשה על הברייתא שהרי מה שצריכים שני רובים אינו אלא מדרבנן משום גזירה. ונראה לר"י שאפשר להעמיד את הברייתא בנמצא באמצע כשאין קורבה. ועוד נראה לר"י שר' חנינא בא להשמיע שהולכים אחר הרוב אפילו בקורבה שמוכתת. תוס'.

רבים יותר⁴³²? עונה הגמרא, שהכתוב מדבר כשאין עיר אחרת⁴³³ שמרובה יותר באנשים, אלא כולן שוות. שואלת הגמרא, שנלך אחרי רוב העולם? מתרצת הגמרא, שהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה בעיר שיושבת בין ההרים⁴³⁴, שאין דרך רוצחים לבא לכאן ממקומות אחרים.

נפול הנמצא בתוך נ' אמה של בעל שואלת הגמרא ממה ששנינו במשנתנו, ניפול השוכן חוץ מנ' אמה של מוצא הנמצא בתוך חמשים אמה⁴³⁵ הרי הוא של בעל השוכן. ואף על גב שיש שוכן שיש בו יותר יונים מחוץ לחמשים אמה? עונה הגמרא שאין כאן שוכן אחר. ושואלת הגמרא מהסיפא⁴³⁶, חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצא, ואם אין שוכן אחר ודאי שהגזול נפל מאותו שוכן? עונה הגמרא, אפשר להסביר את כל המשנה בגזול שאינו יכול לעוף אלא בדידוי מעט מעט. ולכן בתוך חמשים אמה הוא של בעל השוכן, אפילו שיש שוכנים אחרים שמרובים. מפני שכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים. ומחוץ לחמשים הוא של מוצא כיון שאינו מדדה יותר מחמשים. וזה שיצא חוץ לחמישים יצא מתורת מדדה, ועמד על תורת מפריח, והולכים בו אחר רוב העולם. כמו שאמר רב עוקבא בר חמא, כל המדדה אין מדדה יותר מחמישים.

הסתפק רבי ירמיה, מה הדין בגזול האחת בתוך חמשים אמה, ורגלו אחת מחוץ לחמשים אמה. ועל זה הוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש⁴³⁷.

נמצא בין ב' שובכות קרוב לזה שלו ומביאה הגמרא ראייה שאין הולכים אחר הרוב ממה קרוב לזה שלו כששניהם שוים ששנינו, נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו וקרוב לזה שלו. ואף על גב שאחד מרובה מחברו⁴³⁸. ואומרת הגמרא שמדובר

432 היה צריך להקשות מעגלה ערופה על הברייתא של ט' חנויות אבל היה אפשר לתרץ את הברייתא בדליכא ואי אפשר היה להקשות שנלך אחרי רובא דעלמא, מפני שקורבת העיר היא קרובה מוכחת לגבי רוב העולם. אבל לר"ח סוטר שאפילו בקרובה המוכחת הולכים אחר הרוב קשה מדוע העיר הקרובה היא שמביאה עגלה ערופה, ואם נתרץ בדליכא אפשר להקשות שנלך אחרי רוב העולם. תוס'.

433 התוס' מקשים שמכאן משמע שהטעם שהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה הוא מפני שמתוך הקרובה מוכח שההורג בא משם. ובמסכת סוטה שנינו נמצא קרוב לעיר שאין בה בי"ד מודדים לעיר אחרת שיש בה בי"ד, והרי מתוך הקרובה מוכח שהוא היה מאותה העיר אין בה בי"ד. תוס'. ועיין בסוגיה דבכורות י"ז י"ח במחלוקת ר"א וחכמים אם אומרים קרובה ואפילו קרובות בנמצא מצומצם בין ב' עיירות אם שתיהן מביאות עגלה ערופה או לא. ובתוס' עירובין ה' ע"ב-ו' ע"א ד"ה וספק דדבריהם להקל.

434 תוס' הקשו מדוע צריכים את הכתוב בסוף פ' מרובה כדי ללמוד שירושלים אינה מביאה עגלה ערופה, הרי כל ישראל היו באים לרגל לירושלים והיו מביאים קרבנות כל השנה, אע"ג שכתוב "ירושלים הרים סביב לה", ואומות העולם באו לשם לסחורה. וי"ל שהיו מקומות שלא היו רגילים לבוא אלא בני ירושלים, או בימי חזקיה שכל ישראל היו שם ולא היו נכרים שבאו לסחורה. תוס'.

435 ואי אפשר להקשות על הברייתא של ט' חנויות מפני שכאן היא קרובה מוכחת שהוא מהשוכן הזה שהוא בתוך נ' אמה מהשוכן. והמרובים הם מחוץ לחמישים אמה. תוס'.

436 הוא הדין שאפשר היה להקשות נלך אחר רובא דעלמא אלא שיש לו קושיה טובה יותר. רש"י.

437 רש"י כתב על שהיה מטריח עליהם. תוס' כתבו שלא הוציאוהו מפני ששאל שאלה במקרה לא מצוי כזה. ונראה לר"ת שהוציאוהו משום שמדדה אינו מדדה יותר מחמישים כלל, ואפ' ברגל אחת, שכן כל מדות חכמים. תוס'.

438 ר"י אומר שהיה אפשר להקשות פירכא זאת על הברייתא של תשע חנויות, שהקרובה היא קרובה שאינה מוכחת שאם היה תוך חמשים לזה הוא נמי תוך חמשים לזה. ואם הוא חוץ לחמשים לזה הוא גם חוץ חמשים לזה,

כששניהם שוים. שואלת הגמרא שנלך אחרי רוב העולם, ויהיה של מוצאן⁴³⁹ ⁴⁴⁰? מתרצת הגמרא, מדובר בשביל של כרמים, ועל ידי הכרמים היונה נדדה חוץ לחמשים. אבל אי אפשר ללכת אחר רוב העולם, משום שכל המדדה ורואה את קנו כשמחזיר ראשו מדדה, ואם לא אינו מדדה. ואם זה היה בא משאר הקינים שבועולם, אינו יכול לראות את קינו מפני שהכרמים מפסיקים בפניו.

והולכים אחר קורבה. ואפשר לומר שעקר הקושיה היא משום שרצה להקשות שנלך אחר רוב העולם. אבל קשה לרשב"א איך אפשר לומר אף על גב שאחד מהם מרובה הרי שנינו מחצה ע"מ שניהם יחלוקו, ואם אחד מהם מרובה נלך אחר הרוב! ואומר ר"י שהיה יכול לומר וליטעמיה. תוס'.

439 הגמרא הבינה שנמצא בין שתי שובכות נאמר גם על חוץ לחמשים אמה שיצא מתורת מדדה. רש"י.

440 היה אפשר לתרץ שיש רק שני שובכים בתוך ל' ריס אלא שרצה לתרץ במקרה דומה לרישא. תוס'.

